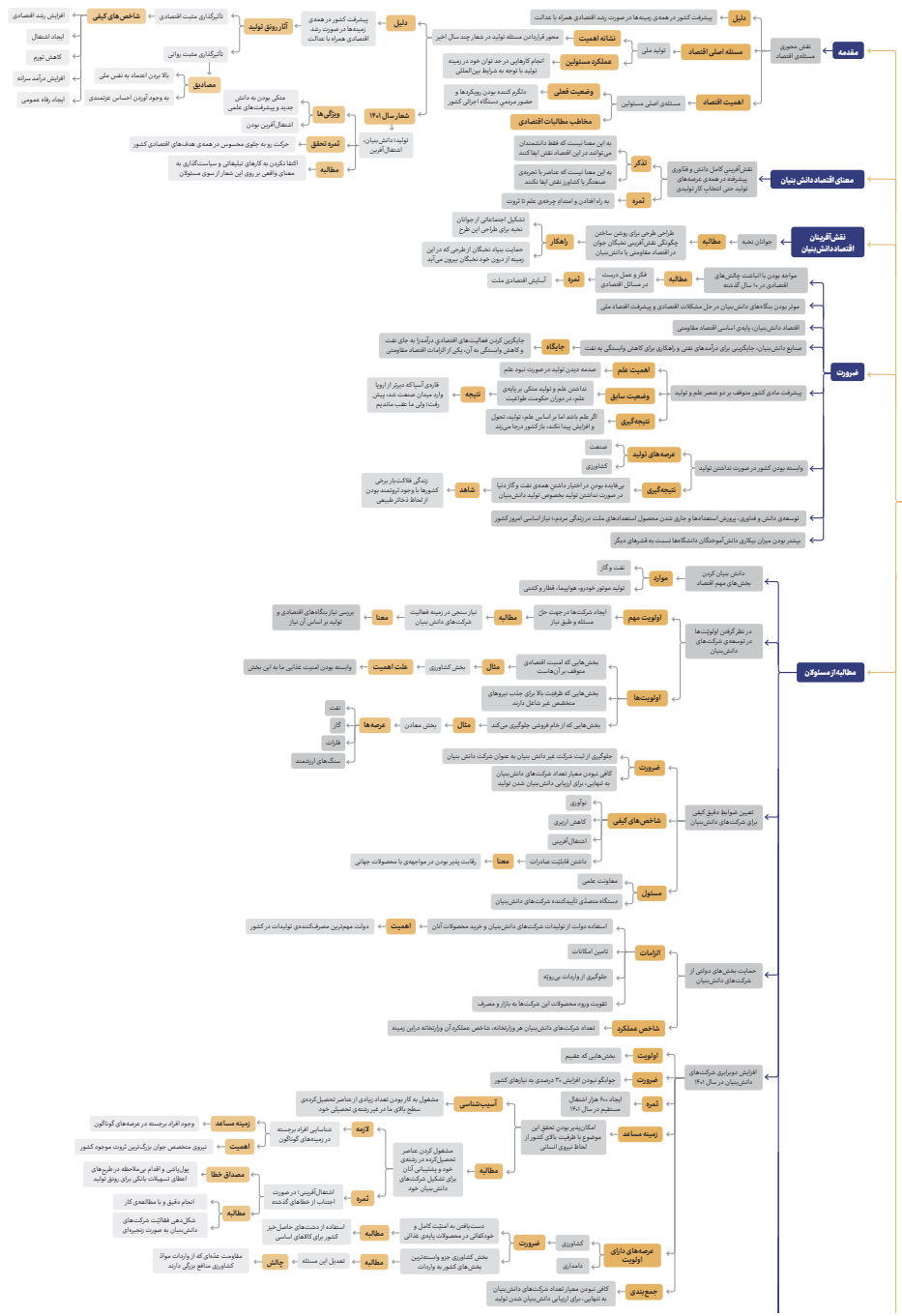

نقشه راه
نمودار جامع محورهای اصلی بیانات رهبرانقلاب پیرامون
اقتصاد دانش بنیان از سال ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۱

لزوم حرکت به سمت اقتصاد و دانش بنیان و تبدیل آن به وجه غالب اقتصاد کشور به منظور رشد و بهبود امور اقتصادی

بسم الله الرحمن الرحيم

اشاره:

«نمودار کلان اقتصاد دانش بنیان» حاصل بررسی، تحلیل، دسته‌بندی و نمایه‌سازی مجموعه بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۱ درباره‌ی این موضوع با حجم تقریبی ۱۶ هزار کلمه قرار گرفته است

در این نمودار مجموعه بیانات رهبر انقلاب اسلامی درباره‌ی این موضوع ذیل محور جامع «لزوم حرکت به سمت اقتصاد دانش بنیان و تبدیل آن به وجه غالب اقتصاد کشور به منظور رشد و بهبود امور اقتصادی» مورد بحث و بررسی قرار گرفته و موضوعات و مولفه‌های اصلی برشمرده شده توسط ایشان آمده است. در بخش ابتدایی این محصول ضمن اشاره به «نقش محوری مسئله‌ی اقتصاد»، «تولید ملی» به عنوان مسئله‌ی اصلی اقتصاد از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی مورد توجه قرار گرفته است. در ادامه با تبیین لزوم حرکت کشور به سوی اقتصاد دانش بنیان و چرایی تبدیل آن به وجه غالب اقتصاد کشور از منظر رهبر انقلاب اسلامی، هدف از محقق شدن این موضوع، «رشد و بهبود امور اقتصادی کشور» برشمرده شده است. در بخش بعدی نظر رهبر انقلاب اسلامی درباره‌ی معنای اقتصاد دانش بنیان مورد اشاره قرار گرفته است: «اقتصاد دانش بنیان به معنای نقش آفرینی کامل دانش و فناوری پیشرفته در همه‌ی عرصه‌های تولید است.» و در ادامه ضمن تأکید بر نقش آفرینی جوانان نخبه در اقتصاد دانش بنیان، «طراحی طرحی برای روشن ساختن چگونگی نقش آفرینی نخبگان جوان در اقتصاد مقاومتی یا دانش بنیان» به عنوان مطالبه‌ی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از جوانان نخبه آمده است.

علل نیاز کشور به اقتصاد دانش بنیان از نظر رهبر انقلاب اسلامی در بخش مربوط به «ضرورت» مورد بحث قرار گرفته و در قالب چند سرفصل به این شرح در این نمودار مورد بازنمایی قرار گرفته است:

- مواجه بودن با انباشت چالش‌های اقتصادی در ۱۰ سال گذشته
- موثر بودن بنگاه‌های دانش بنیان در حل مشکلات اقتصادی و پیشرفت اقتصاد ملی
- اقتصاد دانش بنیان، پایه‌ی اساسی اقتصاد مقاومتی
- صنایع دانش بنیان، جایگزینی برای درآمدهای نفتی و راهکاری برای کاهش وابستگی به نفت
- متوقف بودن پیشرفت مادی کشور بر دو عنصر علم و تولید
- وابسته بودن کشور در صورت نداشتن تولید دانش بنیان
- توسعه‌ی دانش و فناوری، پرورش استعدادها و جاری شدن محصول استعدادهای ملت در زندگی مردم، نیاز اساسی امروز کشور

● بیشتر بودن میزان بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها نسبت به قشرهای دیگر

قسمت بعدی این نمودار اختصاص دارد به تبیین مجموع مطالبات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای درباره‌ی موضوع «لزوم حرکت به سمت اقتصاد دانش‌بنیان و تبدیل آن به وجه غالب اقتصاد کشور به منظور رشد و بهبود امور اقتصادی» و موارد برشمرده شده از سوی ایشان در این زمینه، به این شرح آورده شده است:

- دانش بنیان کردن بخش‌های مهم اقتصاد
- در نظر گرفتن اولویت‌ها در توسعه‌ی شرکت‌های دانش بنیان
- تعیین ضوابط دقیق کیفی برای شرکت‌های دانش بنیان
- حمایت بخش‌های دولتی از شرکت‌های دانش بنیان
- افزایش دوبرابری شرکت‌های دانش بنیان در سال ۱۴۰۱
- گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام بخش در حوزه‌ی علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی بویژه جهان اسلام همراه با تحکیم استقلال کشور
- تلاش برای پیشتازی اقتصاد دانش بنیان، پیاده‌سازی و اجرای نقشه‌ی جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری
- شنیدن گلایه‌های شرکت‌های دانش بنیان و رسیدگی به آن‌ها
- تشکیل بانک اطلاعات و در معرض گذاشتن اطلاعات لازم برای همه به منظور آگاهی عمومی از نیازهای کشور
- برقراری ارتباط بین صنعت و دانشگاه
- فراهم شدن امکان تأسیس نوع تازه‌ای از شرکت‌ها که عبارت است از شرکت‌های علمی و فناوری
- اهمیت دادن به تربیت نیروی ماهر، کارآمد، دانشمند و محقق در صنایع دانش بنیان
- احراز جایگاه و سهم مناسب برای اقتصاد دانش بنیان در فضای مجازی در چارچوب سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
- پیگیری بحث‌های فنی دانش بنیان کردن تولید، توسط مسئولان و متخصصان تا حل شدن مسئله
- تقویت فرهنگ کسب و کار دانش بنیان
- گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران و فعالیت‌های عرصه علم و فناوری

● تقویت فعالیت‌های بنگاه‌های دانش بنیان و اشتغال آفرین؛ بنیانگذاری کارهای اقتصادی برپایه دانش

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بخش دیگری از بیانات خود مطالباتی را درباره‌ی این موضوع خطاب به دانشجویان مطرح کرده‌اند که به این شرح در نمودار بازنمایی شده است:

- پیگیری، تمرکز و تحقیق بر روی مسئله‌ی شرکت‌های دانش بنیان
- گفتمان سازی در مورد شرکت‌های دانش بنیان
- جریان سازی فکری علیه مؤلفه‌های مخل دانش بنیان
- مطالبه‌گری از مسئولان در زمینه‌ی تولید دانش بنیان

موضوع دیگر مطرح شده در بیانات رهبر انقلاب اسلامی «تجاری سازی علوم و فناوری» به عنوان لازمه‌ی رشد اقتصاد است که الزامات آن همچون: «پیگیری تکمیل زنجیره‌ی علم و فناوری» و «وارد کردن دانشجویان در عرصه‌ی کار بر روی فناوری‌های قابل تبدیل به ثروت» در نمودار مطرح شده است.

رهبر معظم انقلاب اسلامی در قسمت دیگری از بیانات خود ثمرات و دستاوردهای تحقق اقتصاد دانش بنیان را در چند سرفصل برشمرده‌اند که به این شرح در این نمودار ارائه شده است:

● رشد شتابان اقتصاد و ایجاد منافع زیاد برای اقتصاد کشور شامل: کاهش هزینه‌های تولید، افزایش کیفیت و کمیت محصول، رقابت پذیر کردن محصولات و افزایش بهره‌وری فعالیت‌های اقتصادی

● اعطای قدرت سیاسی و فرهنگی به کشور و تقویت هویت ملی

● بی‌اثر شدن تحریم‌ها

● تولید ثروت از راه فکر و کارهای دانشی

● از بین بردن بیکاری دانش‌آموختگان

● زمینه‌سازی برای ایجاد فرصت شغلی در کشور

«دست یافتن به پیشرفت عادلانه در اقتصاد و حل مشکل فقر در کشور» به عنوان نتیجه‌ی نهایی رشد شتابان اقتصاد (ناشی از تحقق اقتصاد دانش بنیان)، از جمله مواردی است که در این بخش مورد اشاره قرار گرفته است.

در بخش بعدی مولفه‌هایی چون «وجود عناصر جوان نخبه، تحصیل کرده، فعال، دلسوز و بانشاط» و «وجود استعداد، ظرفیت و آمادگی در کشور» که از نظر رهبر انقلاب اسلامی زمینه‌ی مساعدی برای

تحقق این موضوع در کشور هستند مورد توجه قرار گرفته و تأکید رهبر انقلاب اسلامی بر «چشمگیر بودن پیشرفت کشور در بخش‌های مهم، دانش‌های نو و مؤثر در زندگی در فاصله‌ی چند سال» به عنوان شاهدی بر وجود استعداد و ظرفیت در کشور برای تحقق این موضوع آمده است.

در قسمت دیگری از این نمودار به تبیین وضعیت فعلی شرکت‌های دانش بنیان در کشور از نظر رهبر انقلاب پرداخته شده و مواردی چون: «پیشرفت در زمینه‌ی شرکت‌های دانش بنیان نسبت به ده، پانزده سال پیش» و «وجود حدود ۶۷۰۰ شرکت دانش بنیان» به عنوان مشخصه‌های وضعیت فعلی شرکت‌های دانش بنیان در کشور ذکر شده و «ایجاد حدود ۳۲۰ هزار اشتغال مستقیم در سال ۱۴۰۰» به عنوان ثمره‌ی محقق شده‌ی این شرکت‌ها مورد اشاره قرار گرفته است. بخش پایانی این نمودار اختصاص به پاسخ حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به یک شبهه و انتقاد در زمینه‌ی تولید دانش بنیان دارد. ایشان در پاسخ به این انتقاد که دو خصوصیت دانش بنیان بودن و اشتغال آفرینی قابل جمع نیست، تأکید می‌کنند: «در مورد وضعیت ما اینگونه نیست که با پیشرفته‌تر شدن فناوری نیاز به نیروی انسانی کمتر شود» و در تبیین منطق این پاسخ به سه دلیل به این شرح اشاره می‌کنند:

- افزایش فرصت‌های شغلی بوسیله‌ی فعال شدن بسیاری از کارخانه‌های تعطیل یا نیمه‌تعطیل، در قسمت‌های پایین دستی، در اثر دانش بنیان شدن آن‌ها
- باز شدن میدان‌های جدید با پیشرفت در مسائل فناوری
- از بین رفتن پدیده‌ی «اشتغال جوان تحصیل کرده در کار غیرمرتبط با تخصص خود» در اثر دانش بنیان شدن تولید

نمودار کلان بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در موضوع اقتصاد دانش بنیان با روش تحلیل بیانات براساس «ساختار ظاهری و سلسه‌مراتبی متن» در اسفندماه ۱۴۰۱ توسط رسانه‌ی KHAMENEI.IR تولید شده است. جامعیت، دسته‌بندی و گزارش اطلاعات براساس منطوق کلام گوینده و برخورداری از ضابطه‌ی روشی دقیق در دسته‌بندی محتوا از جمله مزیت‌ها و خصوصیات این محصول است. رسانه KHAMENEI.IR پیش از این نیز نمودارهای جامع بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی درباره‌ی حضرت امام خمینی (ره) و شهید حاج قاسم سلیمانی را به همین شیوه تولید و منتشر کرده است.

نمودار جامع محورهای اصلی بیانات رهبر انقلاب
پیرامون اقتصاد دانش بنیان از سال ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۱

نمودار جامع محورهای اصلی بیانات رهبر انقلاب در دو
مراسم سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی ۱۲/۳/۱۴۰۱

نمودار کلان بیانات رهبر انقلاب درباره
شهید حاج قاسم سلیمانی ۱۵/۱۰/۱۴۰۱

۱

نقش محوری مسئله‌ی اقتصاد

دلیل

پیشرفت کشور در همه‌ی زمینه‌ها در صورت رشد اقتصادی همراه با عدالت

مسئله اصلی اقتصاد

نشانه اهمیت

محور قراردادن مسئله تولید در شعار چند سال اخیر

عملکرد مسئولین

انجام کارهایی در حد توان خود در زمینه تولید با توجه به شرایط بین‌المللی

اهمیت اقتصاد

وضعیت فعلی

دلگرم کننده بودن رویکردها و حضور مردمی دستگاه اجرایی کشور

مسئله‌ی اصلی مسئولین

مخاطب مطالبات اقتصادی

مسئولان کشور در قوای مجریه، مقننه و قضائیه

رویکرد رهبری

مطرح کردن مطالبات اقتصادی در فضای عمومی و سخنرانی مردمی

علت

قرارگیری مردم در فضای عمومی سیاست‌های اقتصادی

اطلاع مردم از مطالبات رهبری پشتیبانی مردم از مسئولین فعال در این زمینه

پشتیبانی بیشتر دستگاه‌ها از این مسائل در صورت شکل‌گیری گفتمان عمومی

۱ ↓

نقش آفرینی کامل دانش و فناوری
پیشرفته در همه‌ی عرصه‌های تولید
حتی انتخاب کار تولیدی

به این معنا نیست که فقط دانشمندان
می‌توانند در این اقتصاد نقش ایفا کنند

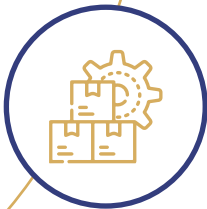
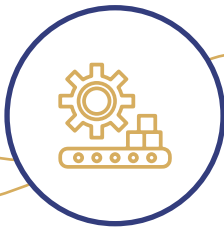
به این معنا نیست که عناصر با تجربه‌ی
صنعتگر یا کشاورز نقش ایفا نکنند

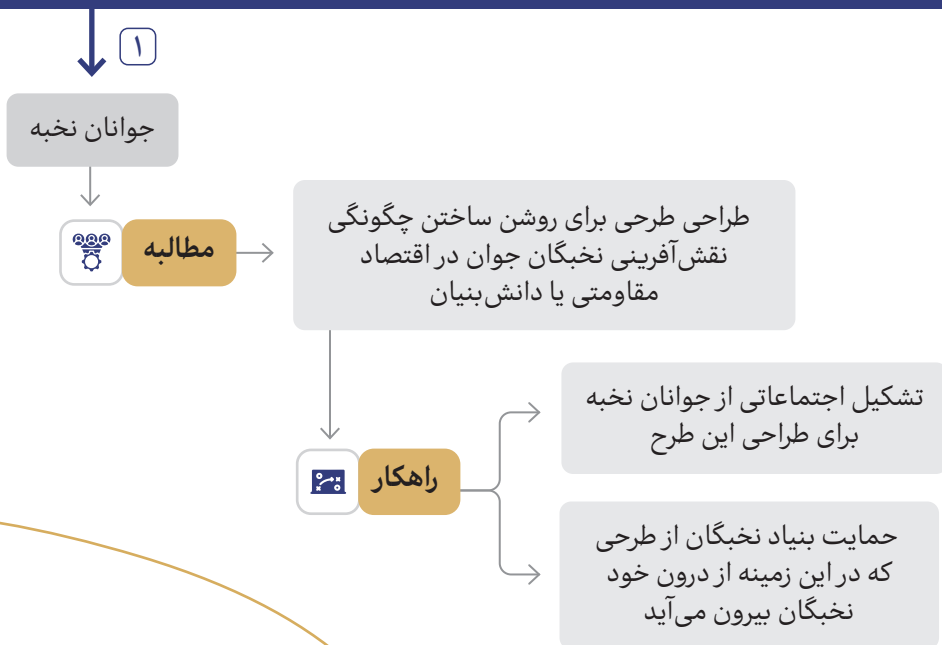
به راه افتادن و امتداد چرخه‌ی علم تا ثروت

تذکر

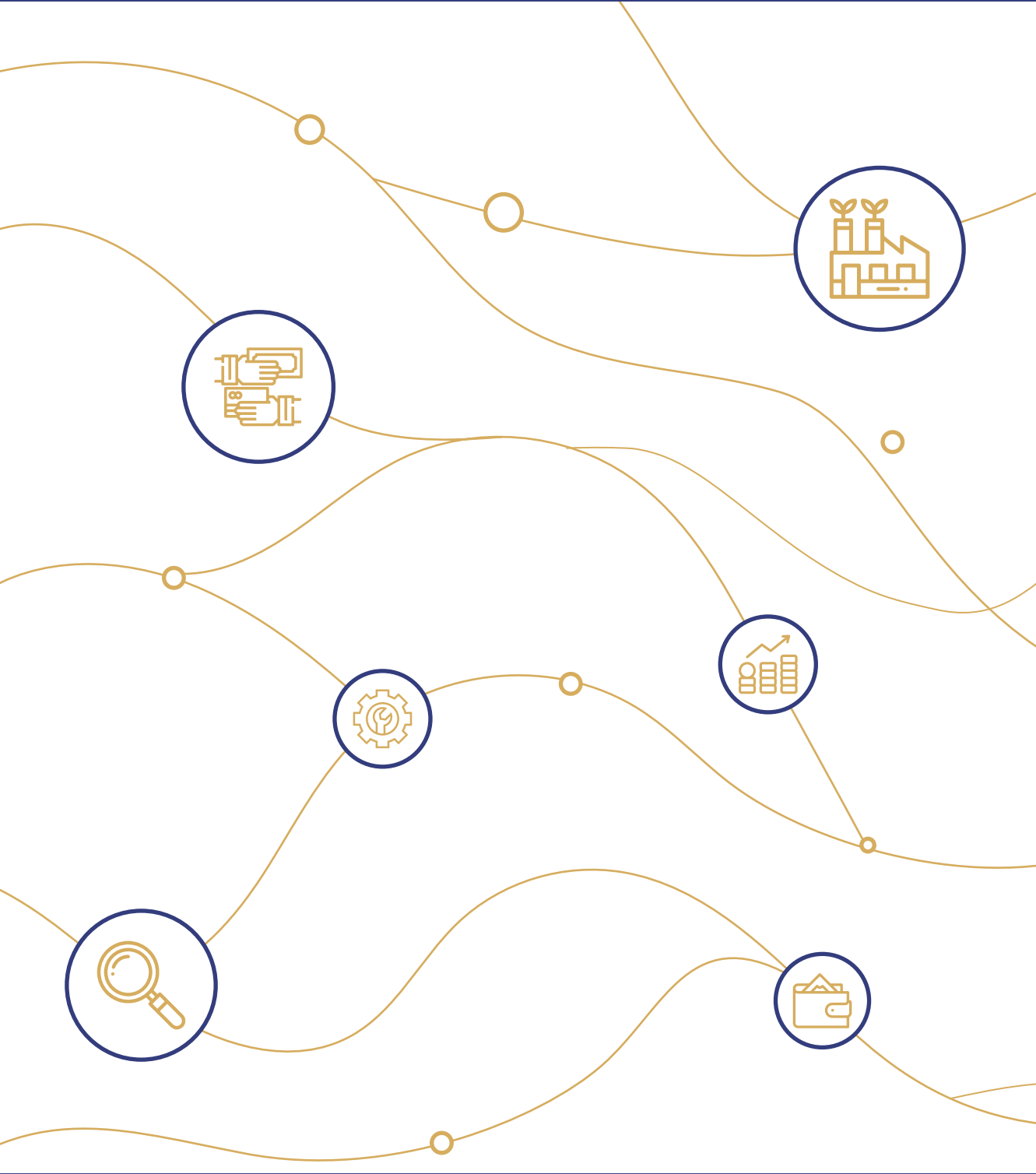

ثمره

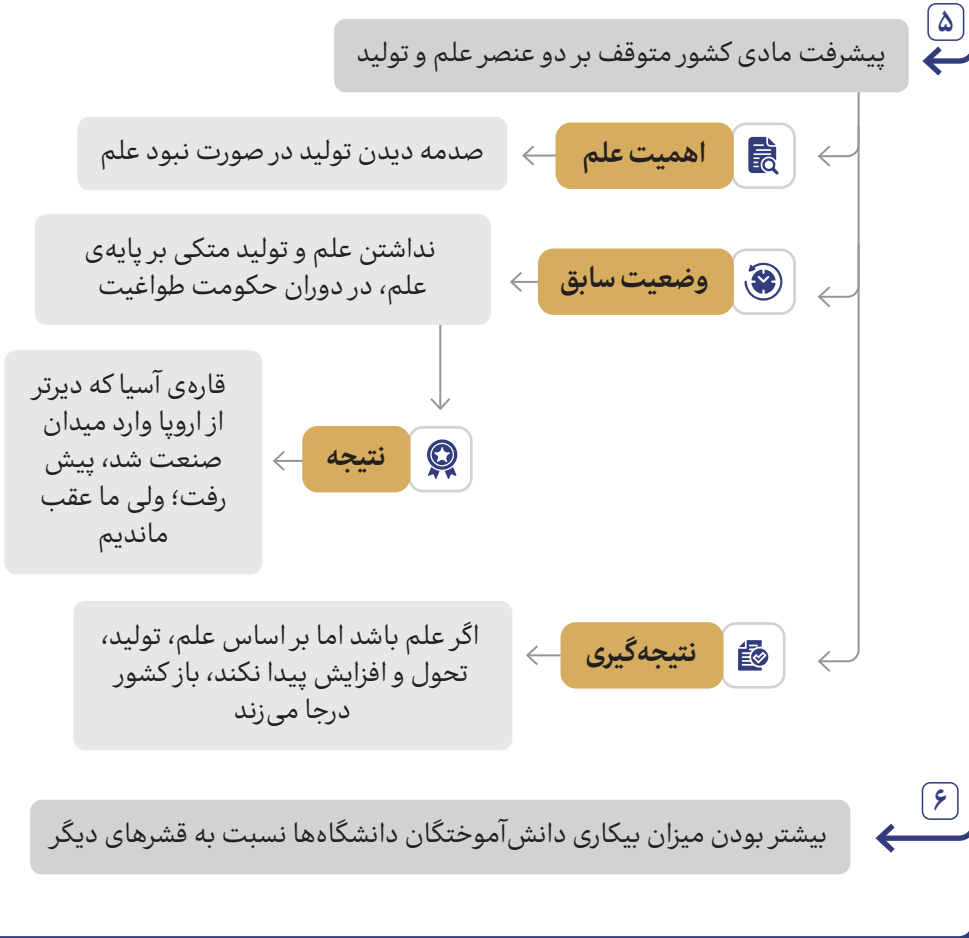

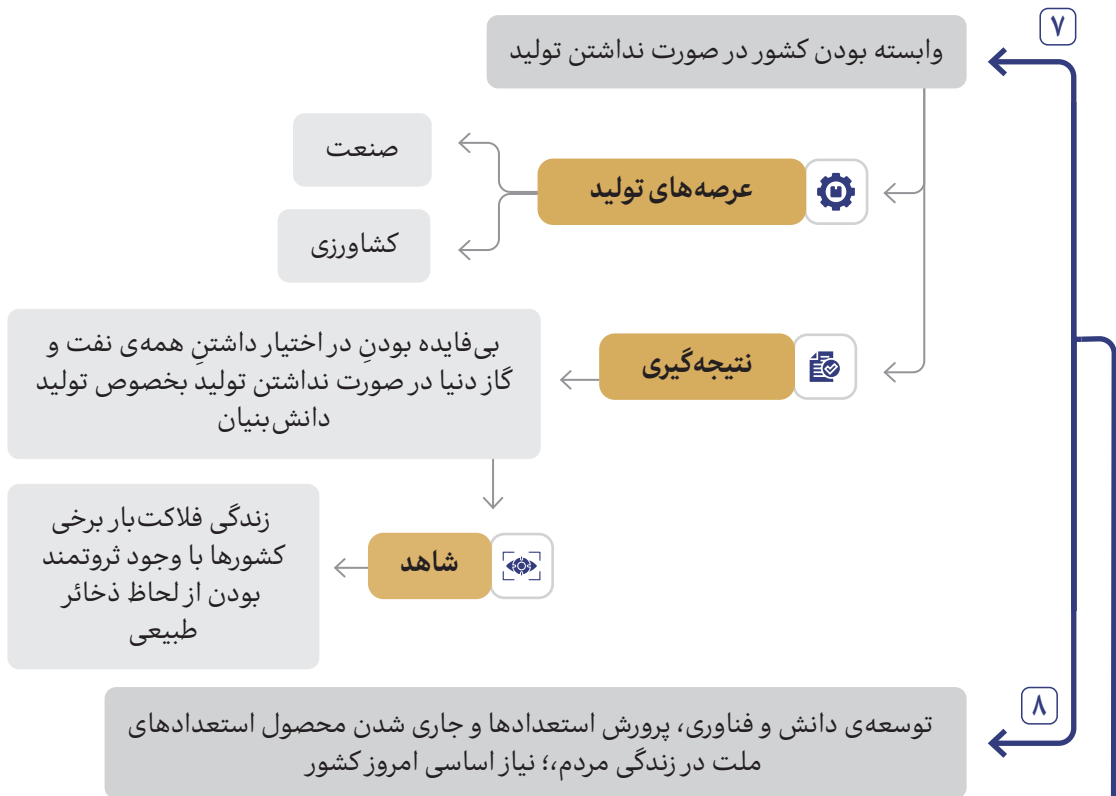

ضرورت اقتصاددانش بنیان

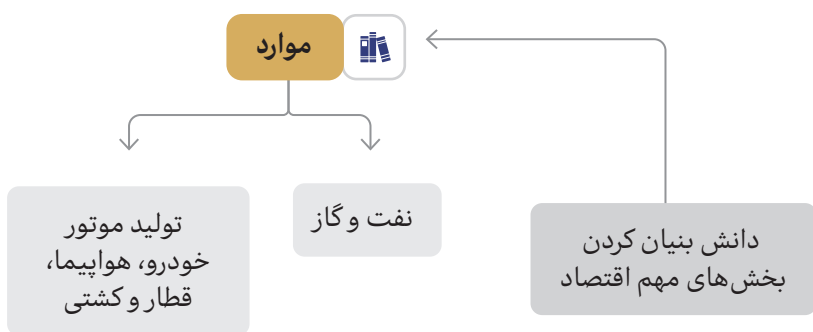
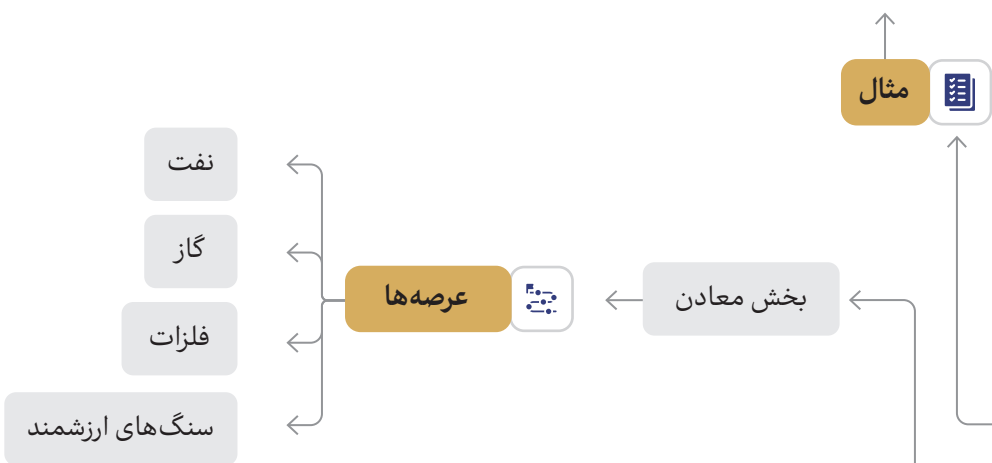

مطالبه از مسئولان در زمینه اقتصاد دانش بنیان

مطالبه از مسئولان در زمینه اقتصاد دانش بنیان

۳

حمایت بخش‌های دولتی از شرکت‌های دانش بنیان

استفاده دولت از تولیدات شرکت‌های دانش بنیان و خرید محصولات آنان

الزامات

دولت مهم‌ترین مصرف‌کننده‌ی تولیدات در کشور

اهمیت

تامین امکانات

جلوگیری از واردات بی‌رویه

تقویت ورود محصولات این شرکت‌ها به بازار و مصرف

تعداد شرکت‌های دانش بنیان هر وزارتخانه، شاخص عملکرد آن وزارتخانه در این زمینه

شاخص عملکرد

۵

افزایش دوبرابری شرکت‌های دانش بنیان در سال ۱۴۰۱

اولویت

بخش‌هایی که عقیم

ضرورت

جوابگو نبودن افزایش ۳۰ درصدی به نیازهای کشور

ثمره

ایجاد ۶۰۰ هزار اشتغال مستقیم در سال ۱۴۰۱

زمینه مساعد

امکان پذیر بودن تحقق این موضوع با ظرفیت بالای کشور از لحاظ نیروی انسانی

آسیب‌شناسی

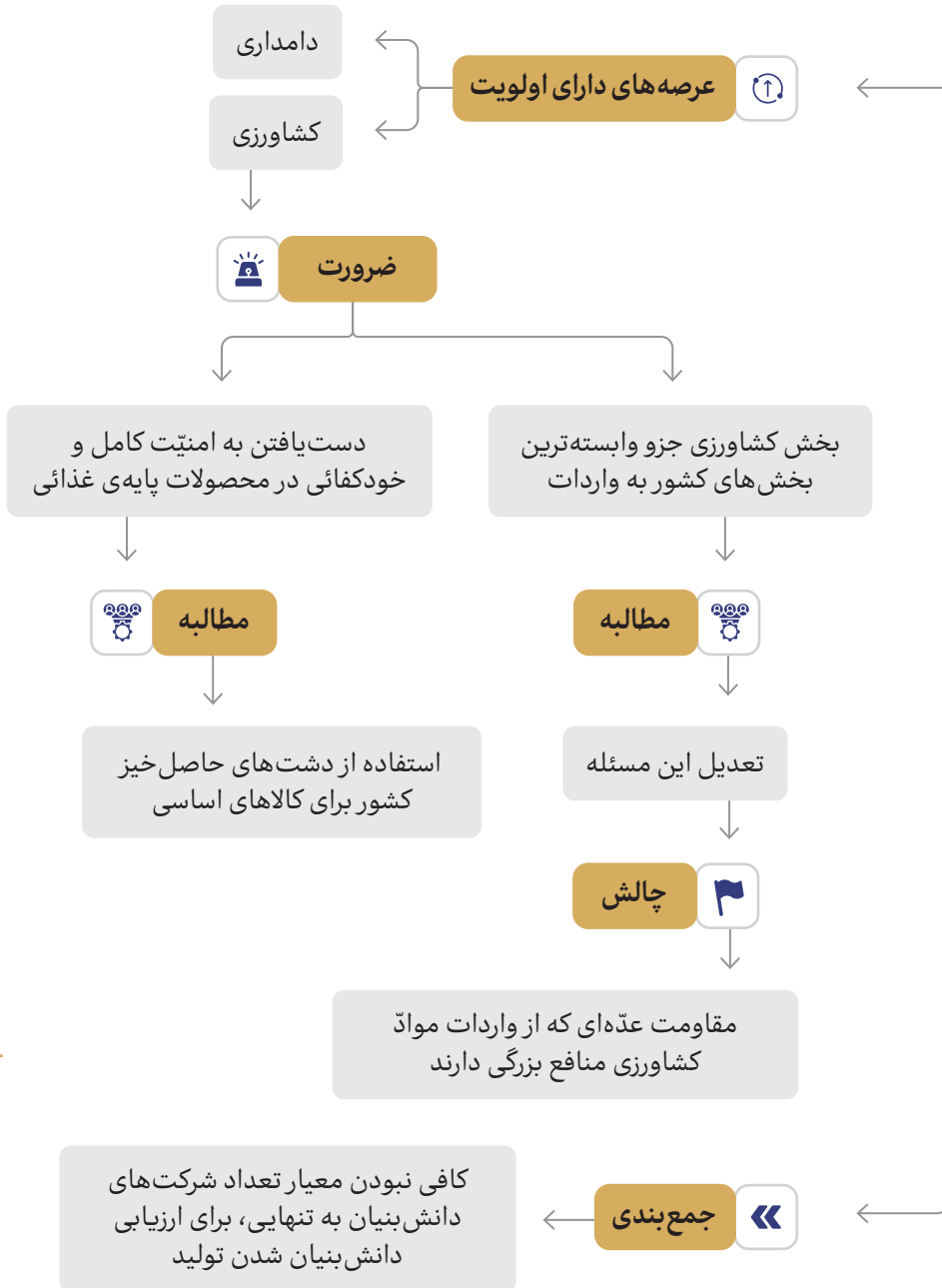
مشغول به کار بودن تعداد زیادی از عناصر تحصیل کرده‌ی سطح بالای ما در غیر رشته‌ی تحصیلی خود

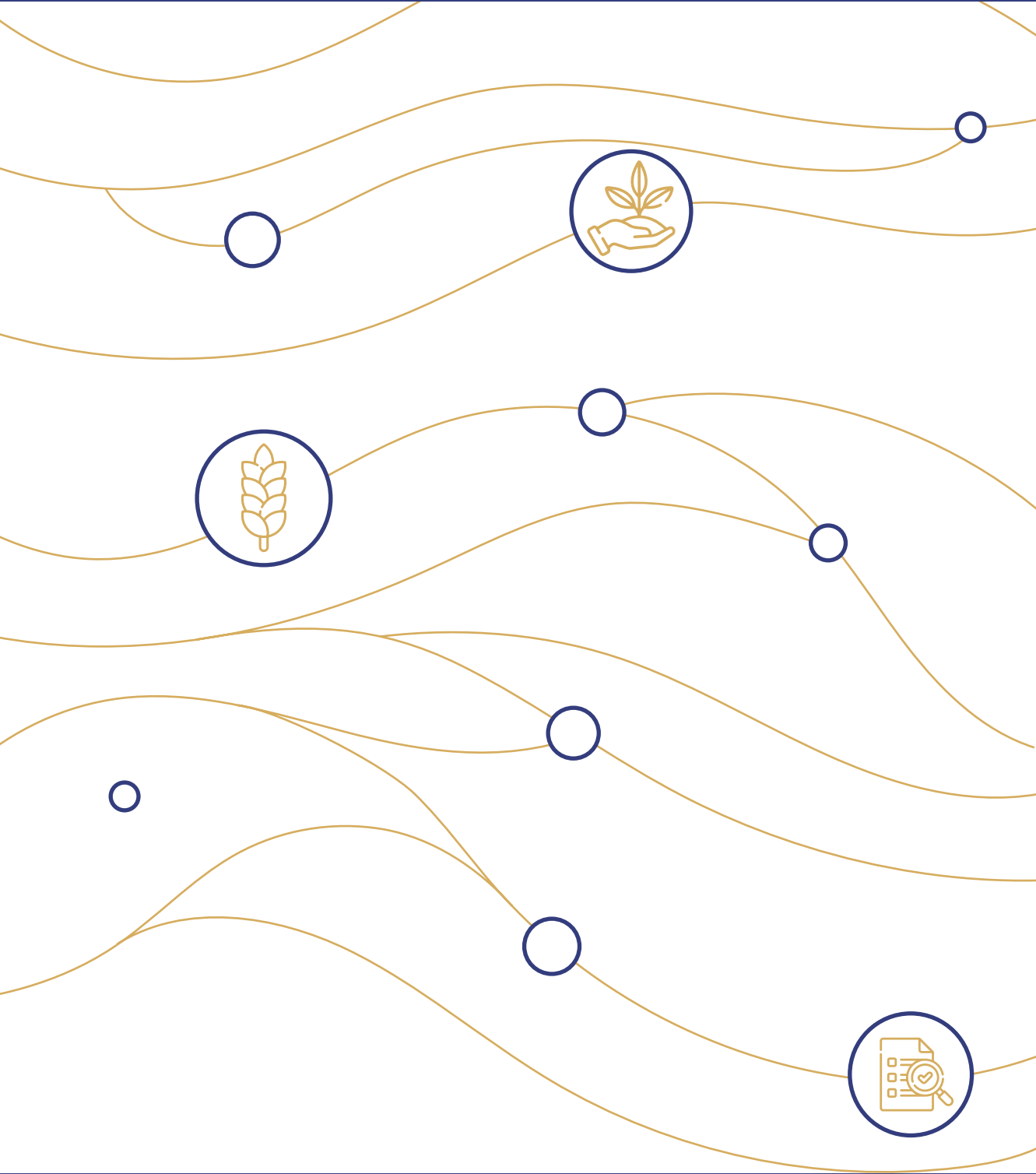

مطالبه از مسئولان در زمینه اقتصاد دانش بنیان

مطالبه از مسئولان در زمینه اقتصاد دانش بنیان

۶

گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام بخش در حوزه‌ی علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی بویژه جهان اسلام همراه با تحکیم استقلال کشور

اهداف

توسعه صنایع و خدمات مبتنی بر علوم و فناوری‌های جدید

حمایت از تولید و صادرات محصولات دانش بنیان و متکی بر فناوری‌های بومی بویژه در حوزه‌های دارای مزیت و ظرفیت، با اصلاح امر واردات و صادرات کشور

انتقال فناوری و کسب دانش طراحی و ساخت برای تولید محصولات در داخل کشور با استفاده از ظرفیت بازار ملی در مصرف کالاهای وارداتی

۷

تلاش برای پیشتازی اقتصاد دانش بنیان، پیاده‌سازی و اجرای نقشه‌ی جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری

اهداف

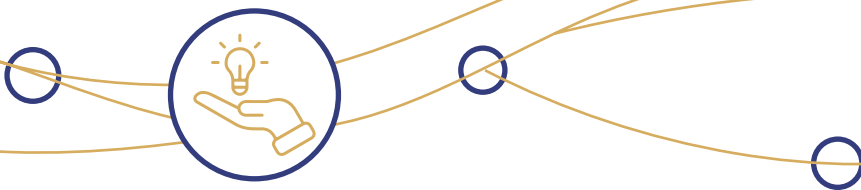

ارتقاء جایگاه جهانی کشور

افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان

دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه

۱۲

فراهم شدن امکان تأسیس نوع تازه‌ای از شرکت‌ها
که عبارت است از شرکت‌های علمی و فناوری

مطالبه

کمک دولت به پیشرفت‌های علمی و فناوری به کمک به افراد منحصر نماند؛ این شرکت‌ها مورد حمایت قرار بگیرند

جمع‌بندی

این شرکت‌ها با شرکت‌های تجاری که مالیات و تسهیلات متعارف بانکی به آنها تعلق می‌گیرد، اشتباه نشوند؛ بلکه کمک ویژه به این شرکت‌ها شود

۱۳

اهمیت دادن به تربیت نیروی ماهر، کارآمد، دانشمند و محقق در صنایع دانش بنیان

بخش انرژی هسته‌ای

بخش رویان

نمونه محقق شده

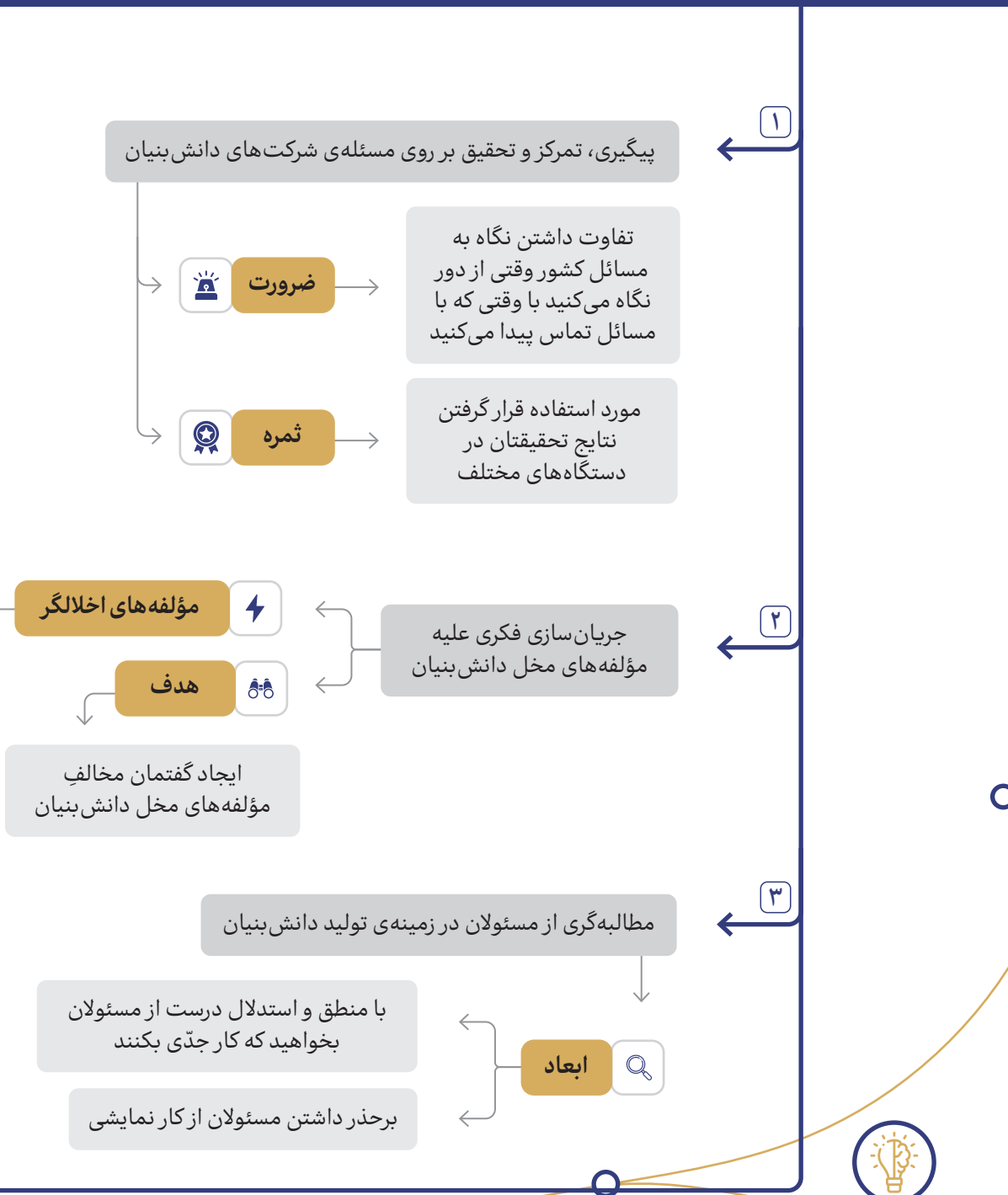

مطالبه از مسئولان در زمینه اقتصاد دانش بنیان

خام فروشی

قاچاق

واردات غیرتولیدی و مصرفی که مشابه داخلی دارد

مورد نیاز بودن بخشی از واردات

تذکر

هریک میلیارد دلار واردات بی‌رویه معادل است با تعطیل شدن صد هزار فرصت شغلی

آسیب

جلوگیری از واردات بی‌رویه

وظیفه مسئولین

مقتد بودن بر استفاده از محصول تولید داخل

وظیفه مردم

امتناع از مصرف هرگونه جنس خارجی

وظیفه دولت

ضربه خوردن تولید ملی

نتیجه

گفتمان سازی در مورد شرکت‌های دانش بنیان

۴

جریان پیدا کردن موضوع در کشور در صورت گفتمان شدن

علت اهمیت

۱

تجاری سازی
علوم و فناوری ها

حل مسئله اشتغال

ضرورت

الزامات

وارد کردن دانشجویان به کار بر روی
فناوری های قابل تبدیل به ثروت

پیگیری تکمیل
زنجیره ی علم و فناوری

معنا

پیگیری تکمیل زنجیره، شامل ایده، علم،
فناوری، تولید و سپس بازار

دلیل

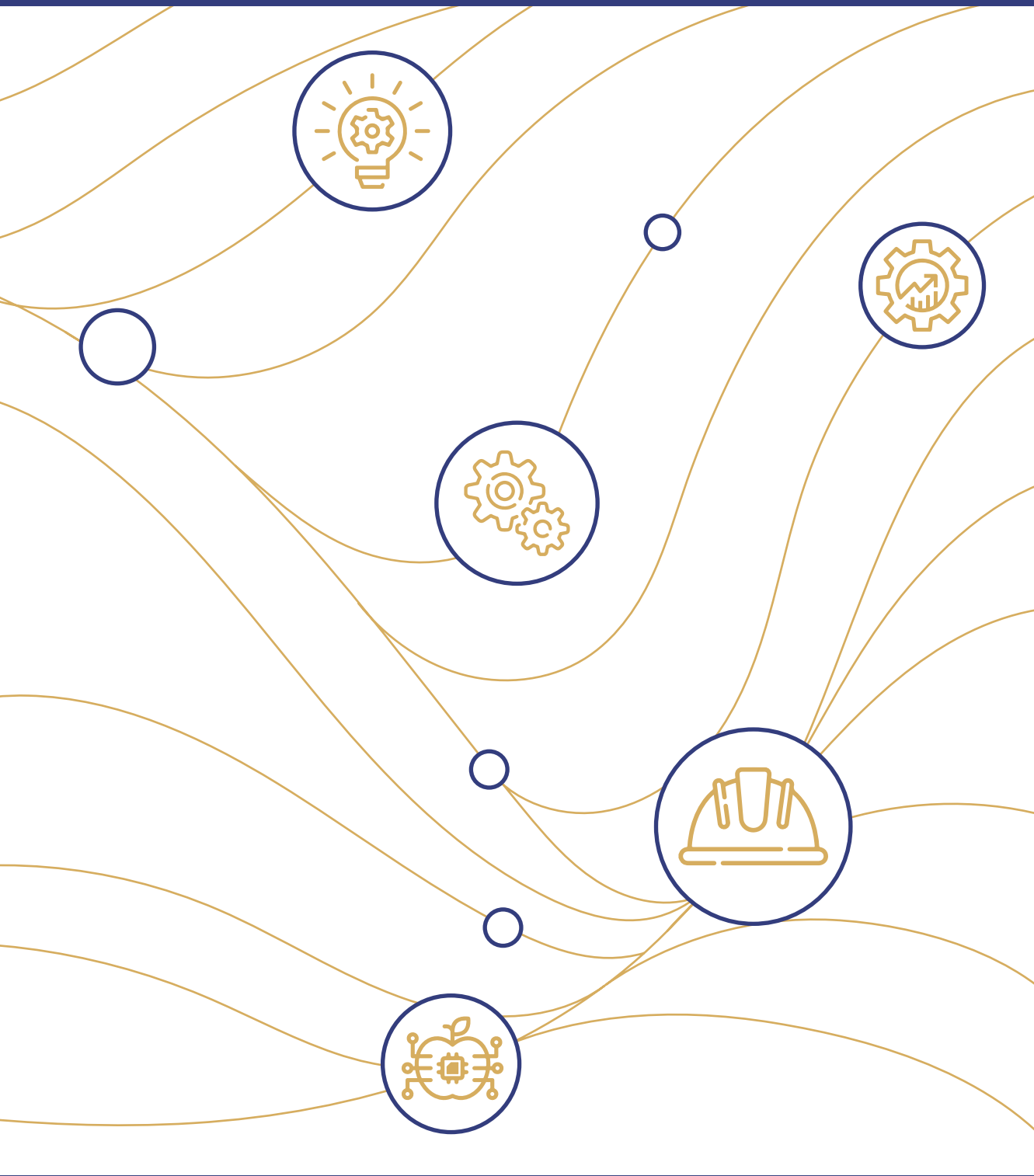

اگر کار تحقیقاتی کردیم و به فناوری رسیدیم،
اما تولید انبوه نشد، یا بازار برایش پیش بینی
نشد، کار ضربه خواهد خورد

ثمره تحقق اقتصاددانش بنیان

۱

رشد شتابان اقتصاد و ایجاد منافع زیاد برای اقتصاد کشور

دست یافتن به پیشرفت عادلانه در اقتصاد و حل مشکل فقر در کشور

نتیجه نهایی

کاهش هزینه‌های تولید

موارد

افزایش کیفیت و کمیت محصول

رقابت پذیر کردن محصولات

افزایش بهره‌وری فعالیت‌های اقتصادی

معنا

دستیابی به محصول زیاد با وجود سرمایه‌گذاری اندک

ضرورت

کاهش بهره‌وری و عقب بودن ما از دنیا در زمینه بهره‌وری

تناسب نداشتن میزان هزینه با میزان بهره‌برداری

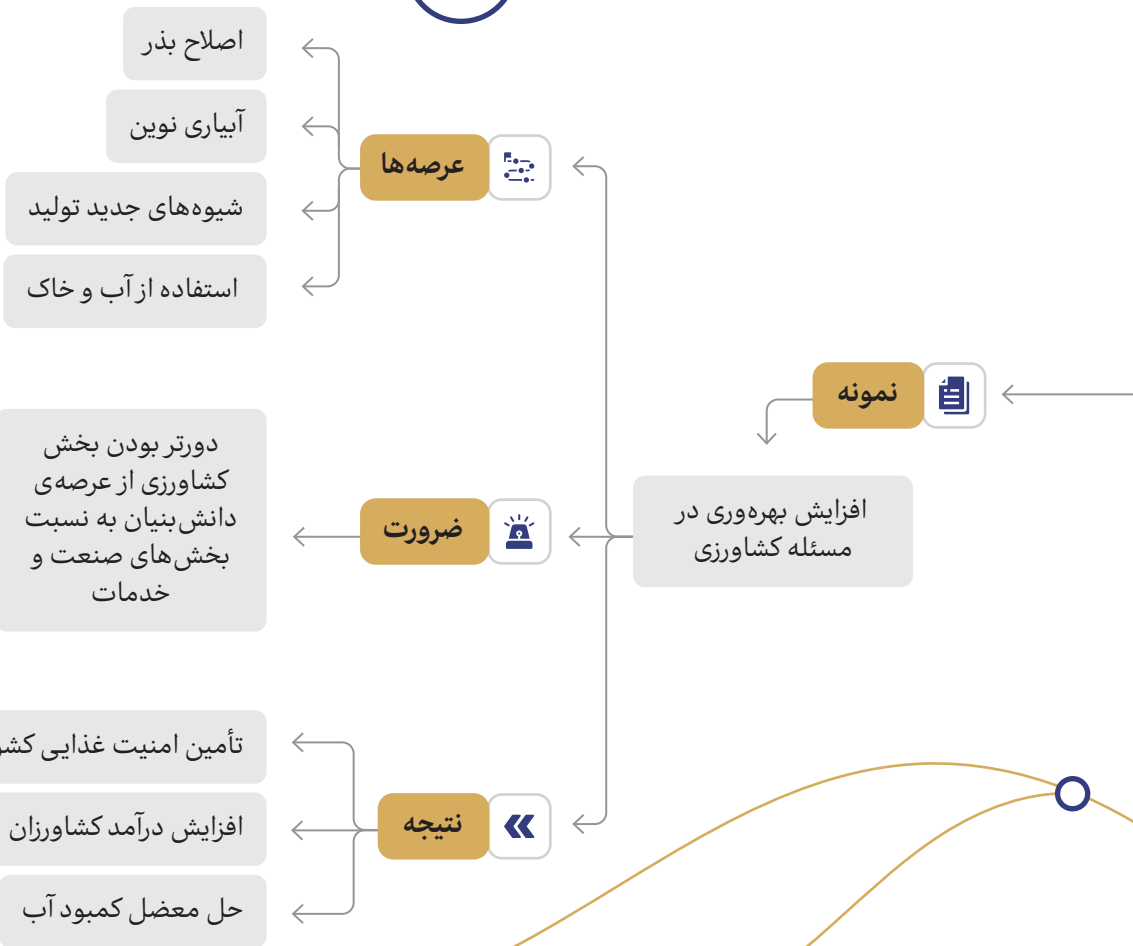
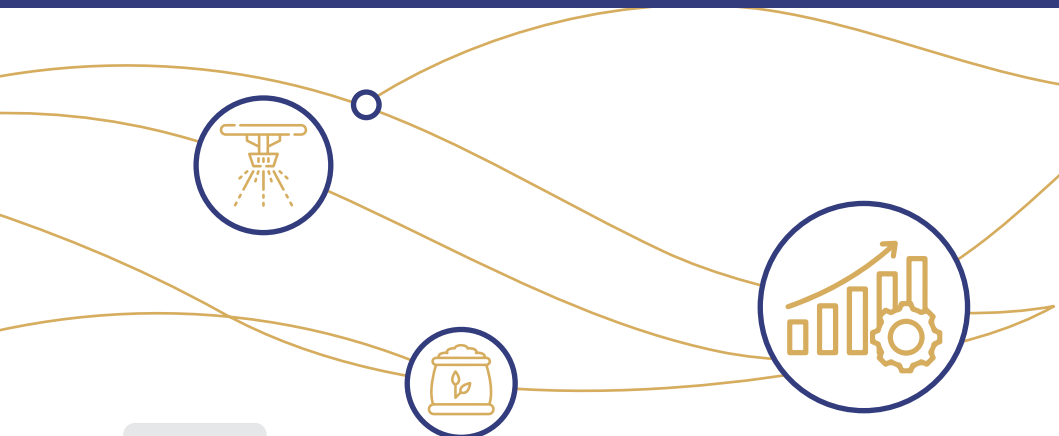
معنای کاهش بهره‌وری

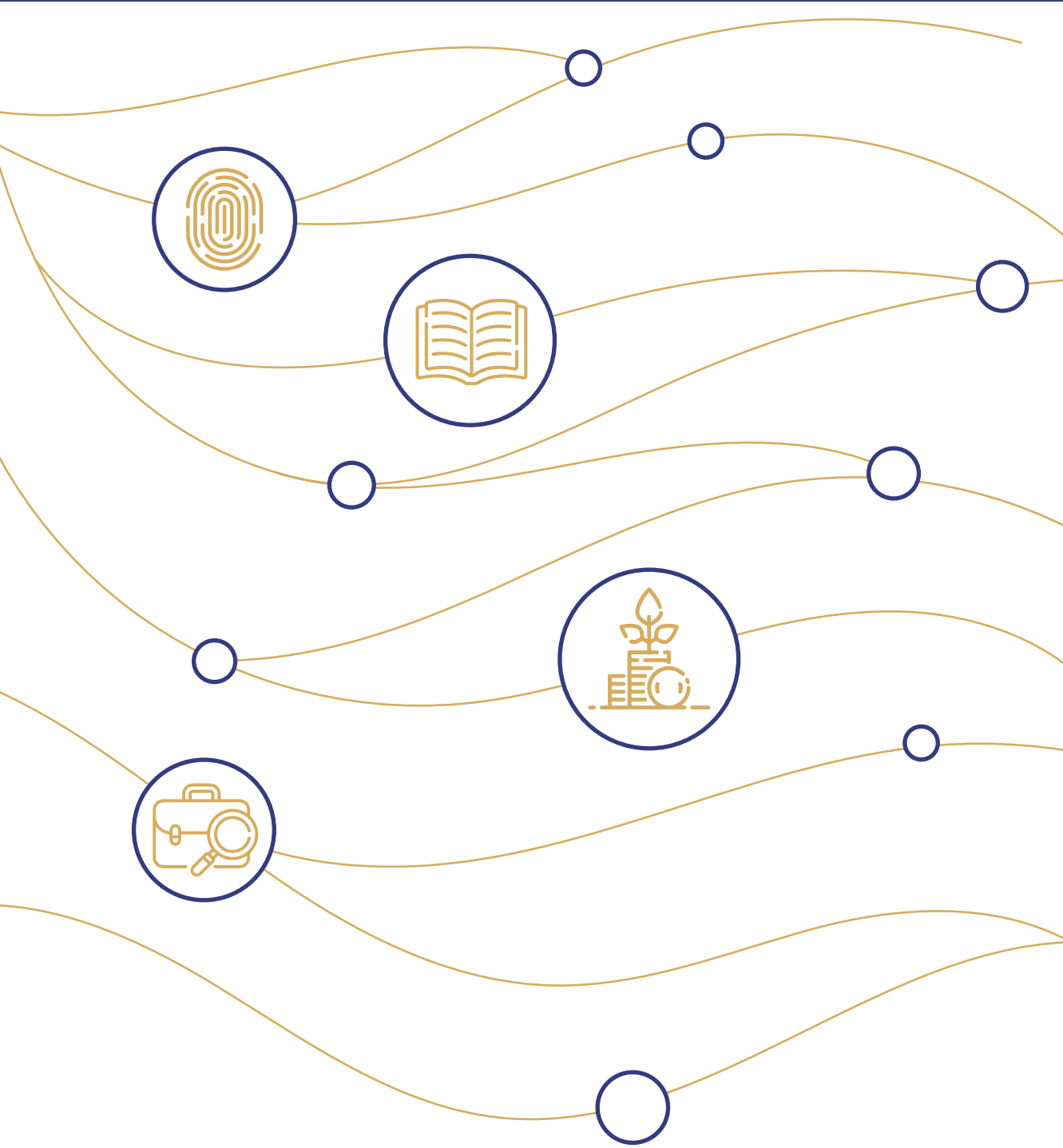
مصرف انرژی

عرصه‌ها

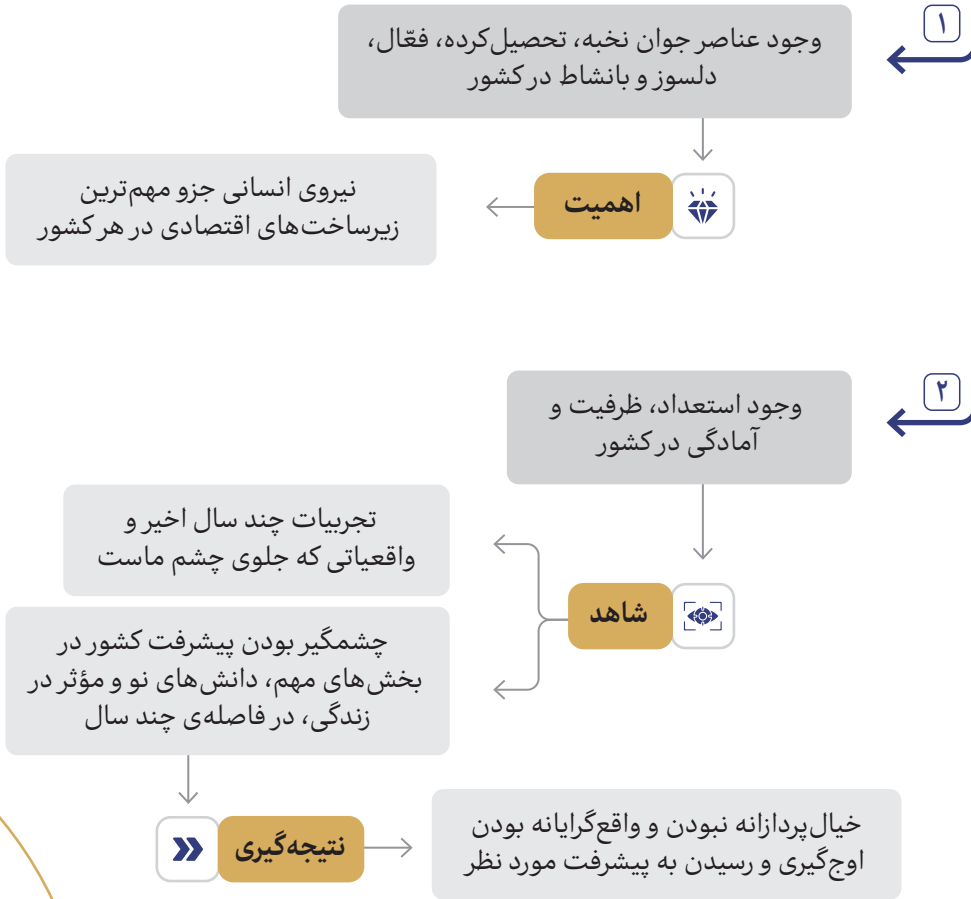

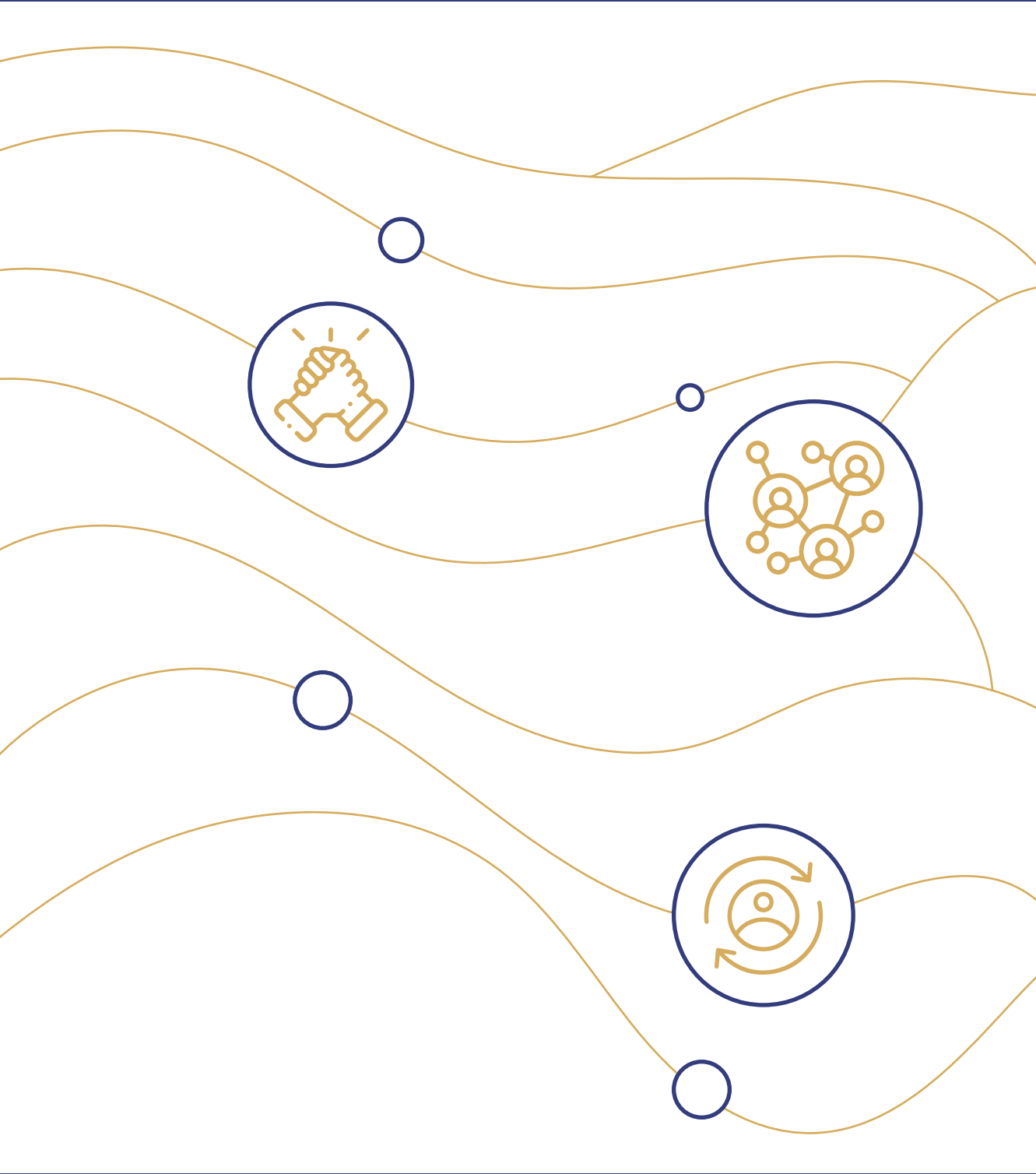

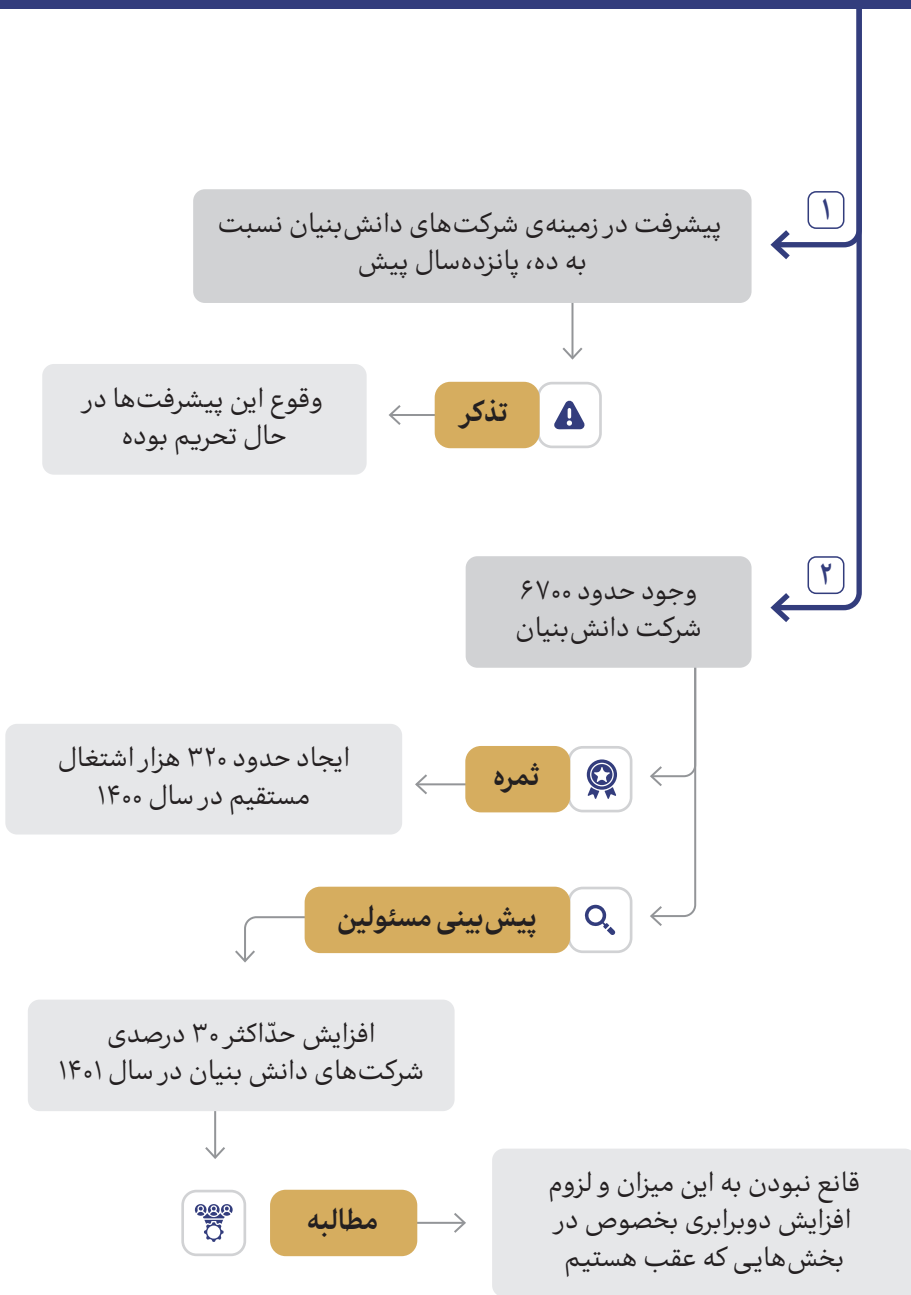
زمینه مساعد برای تحقق اقتصاد دانش بنیان

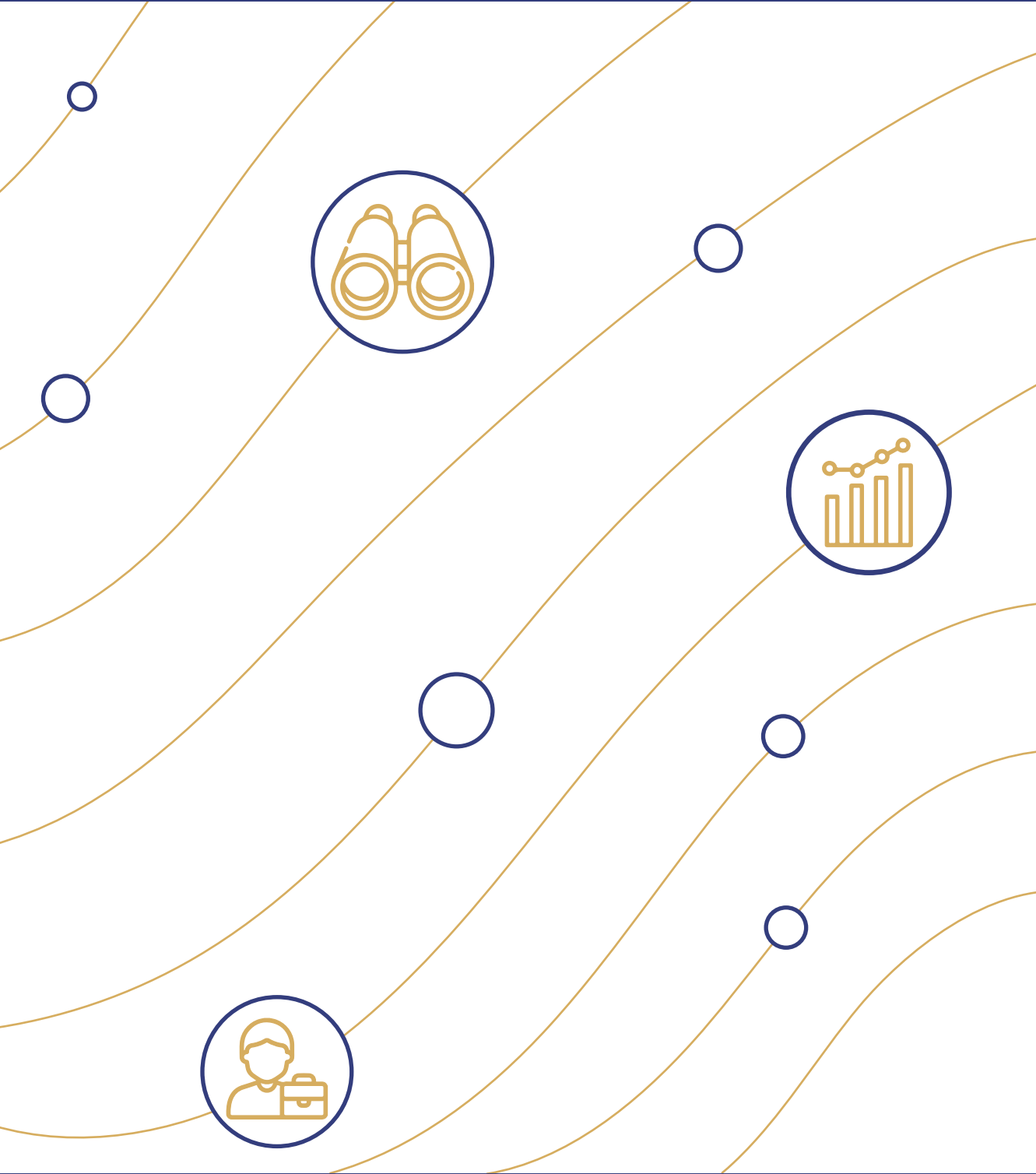

وضعیت فعلی کشور در زمینه اقتصاد دانش بنیان

انتقاد برخی مبنی بر قابل جمع نبودن دو خصوصیت دانش بنیان بودن و اشتغال آفرینی

۱

پاسخ

در مورد وضعیت ما اینگونه نیست که با پیشرفته تر شدن فناوری نیاز به نیروی انسانی کمتر شود

نتیجه گیری

می توان شکل و رابطه ای درست کرد که اشتغال را افزایش دهد

ضربه نخوردن اشتغال آفرینی با دانش بنیان شدن تولید

دلیل

افزایش فرصت‌های شغلی بوسیله‌ی فعال شدن بسیاری از کارخانه‌های تعطیل یا نیمه‌تعطیل، در قسمت‌های پایین دستی، در اثر دانش بنیان شدن آن‌ها

باز شدن میدان‌های جدید با پیشرفت در مسائل فناوری

از بین رفتن پدیده‌ی «اشتغال جوان تحصیل کرده در کار غیرمرتبط با تخصص خود»، که نوعی بیکاری است، در اثر دانش بنیان شدن تولید

ثمره تولید دانش بنیان

اشتغال نخبگان و رفع اضطرار آنان به اشتغال به مشاغل خدماتی کم‌ارزش

ارتقاء نوع نیروی انسانی شاغل

افزایش کیفیت نیروی انسانی دستگاه‌ها

«برای رشد اقتصاد کشور و اصلاح امور اقتصادی کشور، به طور قاطع باید به سمت اقتصاد دانش بنیان حرکت بکنیم. اقتصاد دانش بنیان یعنی چه؟ یعنی اینکه دانش و فناوری پیشرفته نقش آفرینی فراوان و کاملی داشته باشد در همه‌ی عرصه‌های تولید.» «یکی از کارها این است که فعالیتهای بنگاه‌های دانش بنیان تقویت بشود... پیشرفت علم و فناوری به پیشرفت اقتصاد کمک میکند؛ بنگاه‌هایی که دانش بنیان هستند میتوانند به اقتصاد ملی کمک کنند.»

رهبر انقلاب ۱۴۰۱/۰۱/۰۱ | ۱۳۹۴/۰۱/۰۱

موسسه پژوهشی فرهنگی

دفتر خط و نشر با حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای

